

Joonas Havenius, Jiri Paavonaho, Janne Sänisalmi

**PERHETYÖNTEKIJÖIDEN KOKEMUKSIA TYÖSKENTELYSTÄÄN COVID-19-
PANDEMIAN AIKANA**

Laadullinen tutkimus Neljä Astetta Oy:lle

PERHETYÖNTEKIJÖIDEN KOKEMUKSIA TYÖSKENTELYSTÄÄN COVID-19- PANDEMIAN AIKANA

Laadullinen tutkimus Neljä Astetta Oy:lle

Joonas Havenius,
Jiri Paavonaho, Janne Sänisalmi
Opinnäytetyö
Syksy 2022
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Oulun Ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma, Sosionomi

Tekijä(t): Havenius Joonas, Paavonaho Jiri, Sänisalmi Janne

Opinnäytetyön nimi: Perhetyöntekijöiden kokemuksia työskentelystään COVID-19-pandemian aikana

Työn ohjaaja(t): Pietilä Pirkko, Savolainen Merja

Työn valmistuslukukausi ja -vuosi: Syksy 2022

Sivumäärä: 38 + 2 liitettä

Tutkimuksemme tarkoitus on kuvailla COVID-19-pandemia-ajan kokemuksia työskentelyssä Neljän Asteen perhetyöntekijöiden kokemana. Neljä Astetta Oy on valtakunnallisesti toimiva lastensuojelun avopalveluita tuottava yritys. Perhetyön palveluista yritys tuottaa perhetyötä, tehostettua perhetyötä, perhekuntoutusta sekä lapsiperheiden kotipalveluja. Palveluilla tuetaan ja kuntoutetaan lapsiperheitä kokonaisvaltaisesti tilanteissa, joissa lapsen huolenpito, tarpeet ja turvallisuus ovat vaarantumassa.

Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys käsittelee perhetyötä ja tehostettua perhetyöstä sekä COVID-19-pandemia vaikutuksia palveluiden järjestämiseen. Aineisto kerättiin teemahaastatteluiden avulla. Haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna ja haastateltavina toimi perhetyöntekijöitä, jotka työskentelevät Neljä Astetta Oy:lle. Aineisto analysoitiin teemottelemalla.

Tutkimustulostemme mukaan perhetyöntekijät kokivat työskentelyn COVID-19-pandemian aikana haastavaksi, mutta riittävän ammatillisen tuen, luovuuden ja erilaisten keinojen sekä soveltamisen myötä mahdolliseksi. Etätyöskentelyn haastateltavat kokivat erittäin huonoksi vaihtoehdoksi asiakastyössä. Etätyöskentelyä käytettiin välineenä tiimipalaverissa ja yhteyden pidossa työyhteisöön. Työskentely koettiin aiempaakin itsenäisemmäksi ja ajoittain jopa yksinäiseksi. Työyhteisön ja kollegoiden tukea sekä kohtaamista kaivattiin pandemia-ajan kokoontumisrajoitusten ollessa voimassa.

Tutkimuksemme tuottaa kokemustietoa COVID-19-pandemian vaikutuksista perhetyöhön työntekijöiden kokemana. Lisäksi tulokset hyödyntävät perhetyöntekijöitä oman ja työnantajan toiminnan kehittämisessä.

Asiasanat: perhetyö, COVID-19-pandemia, tuen tarve, palvelut

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Author(s): Havenius Joonas, Sänisalmi Janne, Paavonaho Jiri
Title of thesis: Family workers experiences during the COVID-19 pandemic
Supervisor(s): Pietilä Pirkko, Savolainen Merja
Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2022
Number of pages: 38 + 2 appendices

The objective of the research is to describe family workers experiences of Neljä Astetta Oy during the COVID-19 pandemic. Neljä Astetta Oy is a nationally operating company producing child protection services. From family work services, the company produces family work, enhanced family work, family rehabilitation and home services for families with children. The services support and rehabilitate families with children comprehensively in situations where the child's care, needs and safety are being jeopardized.

Our study is a qualitative study. The theoretical reference framework of the study deals with family work and enhanced family work, as well as the effects of the COVID-19 pandemic on the organization of services. The data was collected using thematic interviews. The interview was conducted as a group interview and the interviewees were family employees who work for Neljä Astetta Oy. The material was analyzed using themes.

According to our research results, family workers found working during the COVID-19 pandemic to be challenging, but possible with sufficient professional support, creativity and various methods and application. All the interviewees felt that remote working was a very bad option for family work. Remote working was used as a tool for team meetings and keeping in touch with the work community. Working was felt to be even more independent than before and at times even lonely. The support and meeting of the work community and colleagues was needed while the restrictions on gathering during the pandemic were in effect.

Our research produces experiential information about the effects of the COVID-19 pandemic on family work as experienced by employees. In addition, the results utilize family workers in the development of their own and the employer's operations.

Keywords: family work, COVID-19 pandemic, the need for support, services

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 PERHETYÖ	5
2.1 Perhetyön prosessi	6
2.2 Perhetyön sisältö	8
2.3 Työmenetelmiä	11
2.4 COVID-19-pandemian vaikutukset palveluiden järjestämiseen	12
3 TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	15
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	16
4.1 Tutkimusmenetelmä	16
4.2 Osallistujat ja aineiston keruu	17
4.3 Laadullisen aineiston analyysi	18
4.4 Luotettavuus ja eettisyys	20
5 TULOKSET	21
5.1 Uuden asiakassuhteen aloittaminen	21
5.2 Työmenetelmät	22
5.5 Ajankäyttö ja työn kesto	24
5.6 Työssä jaksaminen	25
5.7 Tartunnalta suojautuminen ja turvallisuuden tunne.....	26
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	28
7 POHDINTA	31
LÄHTEET:.....	34
LIITE 1. Haastattelurunko	39
LIITE 2. Teemahaastattelun runkotaulukko	40

1 JOHDANTO

COVID-19-pandemian alettua Suomessa ryhdyttiin ennennäkemättömän laajoihin ja kohdennettuihin rajoitustoimiin. Koska tilanne etene nopeasti, rajoitustoimien kaikkia seurauksia ei ehditty pohtia riittävästi. Niinpä ajaututtiin tilanteeseen, jossa pandemian hillitsemiseksi asetetut rajoitustoimet aiheuttivat haasteita ihmisille ja perheille, jotka olivat jo muutenkin heikossa asemassa. (Suomen sosiaali- ja terveys ry 2020). Pandemian edelleen jatkuessa on syytä tutkia ja kehittää perhetyön muodossa annettavaa tukea, perheiden saavutettavuutta sekä perhetyöntekijöiden jaksamista pitkään kestäneen pandemian aikana.

Opinnäytetyön aiheemme on COVID-19-pandemia perhetyöntekijöiden kokemana. Keskitymme työssämme perhetyössä tehtäviin asiakaskohtaamisiin työntekijän näkökulmasta COVID-19-pandemian aikana. Aihe on ajankohtainen ja siitä on toistaiseksi vain vähän tutkittua tietoa saatavilla. Sosiaalibarometri 2020:n mukaan erityisesti huolta aiheuttaa tukea tarvitsevat lapsiperheet (Suomen sosiaali- ja terveys ry 2020). Yhteistyökumppanimme toimii Neljä Astetta Oy ja yhteyshenkilönä toimii Pohjois-Suomen aluejohtaja Sanna Snellman. Neljä Astetta Oy on valtakunnallisesti toimiva lastensuojelun avopalveluita tuottava yritys. Yrityksessä työskentelee yli 150 työntekijää. Perhetyön palveluista yritys tuottaa perhetyötä, tehostettua perhetyötä, perhekuntoutusta sekä lapsiperheiden kotipalveluja. Palveluilla tuetaan ja kuntoutetaan lapsiperheitä kokonaisvaltaisesti tilanteissa, joissa lapsen huolenpito, tarpeet ja turvallisuus ovat vaarantumassa. Käytettävissä on aina myös erityisasiantuntijoiden tuki (Neljä Astetta 2022). Muita yrityksen tuottamia palveluita ovat asiantuntijapalvelut, ohjauspalvelut, ryhmämuotoiset palvelut sekä valvotut tapaamiset. Neljä Astetta Oy on osa Avosylin yhtymää.

COVID-19-pandemian vuoksi asetetut kokoontumisrajoitukset, tartunnalta suojautuminen ja työntekijän mahdolliset pelot ovat vaikuttaneet asiakaskohtaamisiin perhetyössä. Tarkoituksenamme on tutkia laadullisen tutkimuksen menetelmin, kuinka työntekijät ovat kokeneet pandemian aikaisen työskentelyn. Työnkuva ja työn toteuttamisen tavat muuttuivat koko sosiaalialan kentällä työnkuvasta riippumatta. Harrikari toteaa, että kasvokkain kohtaamiset niin asiakkaiden, työtovereiden ja yhteistyötahojen kanssa vähenivät dramaattisesti. Siinä missä kasvokkain kohtaamiset vähenivät, online-tapaamiset lisääntyivät runsaasti. (Harrikari ym. 2021, 18.)

2 PERHETYÖ

Perusmuotoinen sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö on palvelua, jossa sosiaaliohjauksen keinoin muun muassa tuetaan vanhemmuutta, vahvistetaan perheen toimintakykyä, tuetaan vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan perhettä sosiaalisen verkoston laajentamiseksi. Sosiaalihuoltolaissa korostetaan perheille suunnattua tukea. Perhetyön kohteena olevien asiakasperheiden tilanne vaihtelee hyvinvoivista vaikeasti kriisiytyneisiin perheisiin. Tämä vaikuttaa perhetyön ja intervention vahvuuteen. Perhetyö voi olla tilapäistä täsmäapua tai pitkäkestoista korjaavaa työtä. Perhetyön tavoitteena on auttaa perhettä tulemaan toimeen omillaan. Vaikka perhetyö kohdistuisikin yksittäiseen perheenjäsenen yksilönä, muut perheenjäsenet huomioidaan ja heidän kanssaan tehdään yhteistyötä. Riippumatta siitä, kohdistuuko työ yksittäiseen perheenjäsenen vai perheeseen, perhesysteemissä perheen hyväksi tehty työ vaikuttaa kaikkiin perheenjäseniin. Perheessä tapahtuvat muutokset vaikuttavat kaikkiin perheenjäseniin ja perheenjäsenessä tapahtuva muutos vaikuttaa koko perheeseen. (Uusimäki 2005, 37–38.)

Perhetyön tavoitteena on tarjota tukea sitä tarvitseville perheille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Oikea aikaisesti annettu tuki voi ehkäistä ongelmien kasaantumista sekä myöhempää lastensuojelun tarvetta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [THL] 2021)

Tehostettu perhetyö on perusmuotoista perhetyötä intensiivisempää ja perhettä velvoittavampaa intensiivistä työtä perheen tukemiseksi. Velvoite vastaanottaa lastensuojelulain mukaista tehostettua perhetyötä saattaa aiheuttaa työhön jännitteitä (Uusimäki 2005, 116). Työskentelyn lähtökohdina on velvoitteesta huolimatta aito yhteistyö sekä perheen kunnioittava kohtaaminen. Onnistumisen edellytyksenä on perheen motivaatio työhön osallistumiseen. (THL 2020)

Lastensuojelun asiakkaina olevat lapset ja nuoret perheineen ovat keskeinen paljon palveluita käyttävä asiakasryhmä. Heidän elämäntilanteensa ja tuen tarpeensa vaihtelevat. Merkittävä osa heistä tarvitsee laaja-alaista tukea monen ammattiryhmän ja palvelun tuottamana. Lastensuojelulain mukainen tehostettu perhetyö on avohuollon tukimuoto, jolla pyritään vastaamaan perheiden tuen tarpeeseen. Tällä pyritään vähentämään huostaanottoja ja sijoituksia. Tehostetun perhetyön pyrkimyksenä on lapsen turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistaminen sellaisten perheiden elämäntilanteissa, joissa vanhempien kyky vastata hoito- ja kasvatustehtävään on heikentynyt. (THL 2017)

Valviran valtakunnallisen lastensuojelun henkilöstöselvityksen mukaan 64 % perhetyöntekijän nimikkeellä työskentelevistä täytti sosiaaliohjaajan kelpoisuusvaatimukset (Valvira 2014). Perhetyöntekijä on asiakasperheen rinnalla kulkija, jolloin työntekijän sosiaaliset-, ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot korostuvat. Perhetyöntekijän tehtävänä on usein osoittaa perheelle mahdollisuus muutokseen, jonka perhe toteuttaa työntekijän tuella ja avulla. Perhetyöntekijä tarvitsee rohkeutta mennä uusiin työtehtäviin, tilanteisiin ja asiakasperheisiin sekä ammatillisuutta kohtaamaan tunteelliset tilanteet. Perhetyöntekijältä odotetaan kykyä vuorovaikutukseen kaikkien kanssa, niin asiakasperheen kuin muiden perheen verkostoihin kuuluvien kanssa. Tarvitaan empatiakykyä, kuuntelijana olemasta ja perheen arvostamista perheen asioista puhuttaessa ja kohdattaessa. Perhetyössä vaadittavat kompetenssit vaihtelevat myös sen mukaan, onko kyseessä perusmuotoinen vai tehostettu perhetyö. Lastensuojelulakiin perustuvassa tehostetussa perhetyössä vaaditaan vahvaa ammatillisuutta ja erityisosaamista. (Uusimäki 2005, 76–80.)

2.1 Perhetyön prosessi

Perhetyön prosessi on suunnitelmallinen, perheen tilanteeseen ja tarpeisiin vastaamaan pyrkivä sarja tapahtumia, joilla tuetaan perhettä muutoksessa. Perheen tilanne arvioidaan yksilöllisesti ja määritellään perhelähtöiset tavoitteet sekä keinot ja työmenetelmät niiden saavuttamiseksi. Prosessin aikana perhetyöntekijän ja perheen välille muodostuu vuorovaikutukseen perustuva suhde. Tämä suhde jatkuu koko prosessin ja sen eri vaiheiden läpi. Perhetyön prosessi voidaan jaotella kolmeen päävaiheeseen: perhetyön aloitus, toteutus ja työskentelyn päättäminen. Koko prosessin täytyy olla avoin ja perheelle tulee kuulla ja määritellä tarkoin prosessin vaiheet. Prosessi etenee perheen tilanteen mukaisesti. Tulee huomioida, että jokaisen perheen prosessista muodostuu omanlaisensa, johtuen perheiden erilaisuudesta, voimavaroista ja haasteista. Eri vaiheissa prosessia pidetään arviointipalavereja. Näissä palavereissa arvioidaan perhetyön vaikutuksia sekä pidetään kaikki prosessiin osallistuvat yhteistyötahot ajan tasalla. (Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M., & Virolainen, A. 2012, 102–104.)

Perhetyön saatavuudessa tulee huomioida perheen vanhempien arvio tilanteesta. Perhetyön palveluita saadakseen tulee huomioida perheen omat voimavarat ja pyrkiä niiden vahvistamiseen sen sijaan, että keskityttäisiin pelkkiin ongelmakohtiin perheen arjessa. Onnistunut perhetyö on vanhemmuutta vahvistavaa työtä, josta jää perheelle myönteinen kokemus. (Pietilä-Hella 2006, 74.)

Aloitusvaiheessa, kun perheen tilanteesta on ilmennyt huoli ja mahdollinen tuen tarve, aloitetaan palveluohjaus. Perheen ja perhetyöntekijöiden ensimmäisessä kohtaamisessa arvioidaan perheen tilanne ja palveluiden tarve. Tähän tapaamiseen osallistuvat myös muut perheen kanssa työskentelevät sosiaali- ja terveystyöntekijät. Arvioitaessa perheen palvelutarvetta tarkastellaan perheen motivaatiota, tarpeita ja voimavaroja. Selvitettävänä on myös se, millaista tukea perhe on jo saanut läheisverkostoltaan tai viranomaisilta sekä kuinka hyödylliseksi perhe on tämän tuen arvioinut. Palvelutarvetta arvioidaan perheen kertoman perusteella ja kiinnitetään huomio siihen, mihin perhe haluaa muutosta ja tukea muutoksen aikaansaamiseksi. Perheelle kerrotaan perheen oikeuksista, eri toimijoista prosessissa ja heidän vastuualueistaan. Mikäli perhe on motivoitunut ja valmis aloittamaan perhetyön, voidaan tapaamisella sopia jo perhetyön aloittamisesta. (Järvinen ym. 2012, 104–106.)

Ensimmäisillä tapaamisilla perhetyöntekijä pyrkii muodostamaan luottamukseen perustuvan suhteen. Perheen läheisverkostoihin on myös hyödyllistä luoda kontakti ja suhde. Tutustuminen on molemminpuolista, perhe tutustuu työntekijään ja päinvastoin. Tutustumisen mukanaan tuoma luottamus saattaa tuoda lisäinformaatiota perheen tilanteesta, jolloin tavoitteetkin saattavat muuttua. Perhetyöntekijä käy jatkuvaa arvioivaa keskustelua, joka täsmentää tehtyä suunnitelmaa ja kehittää työskentelyä sopivien työskentelytapojen löytyessä. Koko prosessin ajan kaikki tapaamiset ja kontaktit asiakasperheeseen kirjataan. Jatkuvan arvioivan keskustelun lisäksi järjestetään erityisiä arviointitapaamisia, joissa perhe itse arvioi arjessa selviytymistään ja voimavarojaan. Perhetyöntekijät ja muut toimijat tarkastelevat perheen tilannetta oman vastuualueensa näkökulmasta. Mikäli tavoite on saavutettu, voidaan siirtyä mahdolliseen seuraavaan tavoitteeseen, asettaa uusi tavoite tai päättää perhetyö. Mikäli asettuja tavoitteita ei olla saavutettu, selvitetään mikä tähän oli syynä tai esteenä. Mikä on ollut toimivaa ja mikä on ollut esteenä suunnitelman toteutumiselle? Selvityksen perusteella voidaan päivittää suunnitelmaa ja ottaa käyttöön muita toimintatapoja ja työmenetelmiä. Voidaan myös joutua toteamaan, että perhetyön tuki ei ole tarkoituksenmukaista. Tällöin palvelun tarve tulee arvioida uudelleen. (Järvinen ym. 2012, 106–108.)

Toteuttamisvaiheessa toteutetaan perhetyötä selvitetyn palvelutarpeen perusteella laaditun suunnitelman mukaisesti. Suunnitelmassa sovitaan perhetyön tavoitteista, käytettävistä työmenetelmistä sekä vastuista ja arvioinneista. Suunnitelma tehdään kirjallisena ja se jaetaan kaikille osallisille sekä sovituille yhteistyötahoille. Perhe määrittelee itse tavoitteet perhetyölle. Tämä saattaa vaatia useita tapaamisia ja keskusteluja perheenjäsenten tavoitteiden ollessa erilaisia. Tavoitteiden realistisuutta arvioidaan huomioiden perheen voimavarat sekä muut ulkopuoliset tavoitteen

saavuttamiseen vaikuttavat tekijät. Tavoitteet priorisoidaan ja niille asetetaan saavutettavissa oleva määräaika. Perheen lisäksi kaikki perheen hyväksi työskentelevät sitoutuvat toimimaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Varsinainen perhetyö toteutetaan suunnitelman mukaisesti perhetyöntekijän ja perheen välisinä tapaamisina. (Järvinen ym. 2012, 106–108.)

Perhetyön päätyminen tapahtuu joko suunnitelman mukaisesti tai perheen tai työntekijän ehdotuksesta. Mikäli perhetyöntekijän ja perheen välille ei synny tavoitteellisen työskentelyn edellyttämää luottamuksellista suhdetta, voidaan joutua tällöin päättämään perhetyön lopettamisesta, vaikka työskentely olisi tavoitteiden osalta kesken. Perusmuotoisesta sosiaalihuoltolain mukaisesta perhetyöstä perhe voi kieltäytyä ja tätä päätöstä tulee kunnioittaa ja samalla huolehtia, että perheellä on mahdollista saada muuta tukea. Tehostettu perhetyö on perusmuotoista velvoittavampaa, joten sen päättymisestä päätetään yhdessä lastensuojelun sosiaalityöntekijän ja perheen kanssa. Voidaan myös siirtyä tehostetusta perusmuotoiseen tai päinvastoin. Mikäli työskentely on ollut lastensuojelun avohuollon tukitoimena annettavaa tehostettua perhetyötä ja työskentelyn aikana käy ilmi, ettei se riitä turvaamaan lapsen etua, perhetyöntekijä tukee vanhempia lapsen sijoituksen valmisteluvaiheen ja sijoituksen aikana. (Järvinen ym. 2012, 109.)

Suunnitelman mukaisesti päättyvä perhetyö lopetetaan vähentämällä tapaamisia ennen varsinaista työskentelyn päättymistä. Perheen kanssa keskustellaan hyvissä ajoin työskentelyn päättymisen mukanaan tuomista muutoksista. Perhe voi pettyä ja kokea turvattomuutta ja menetystä perhetyön päättyessä. Tuttu, turvallinen ja mahdollisesti läheiseksi muodostunut ihminen poistuu heidän arjestaan. Kokemuksista tulee keskustella avoimesti sekä tarjota mahdollisuutta ottaa uudelleen yhteyttä, mikäli perhe kokee siihen tarvetta. Päättymisvaiheen yhteisen arvioinnin lisäksi perhettä pyydetään antamaan palautetta perhetyön prosessin ja sisällön kehittämiseksi. Tällöin perhe tulee myös kuulluksi merkityksellisellä tavalla. (Järvinen ym. 2012, 109.)

2.2 Perhetyön sisältö

Onnistuakseen toteuttamaan suunnitelmallista perhetyötä työntekijän ja asiakasperheen välille tulee muodostua luottamuksellinen ja vastavuoroinen suhde. Tilanteessa, jossa on sosiaalialan ammattihenkilö sekä asiakas, kyseessä on ammatillinen auttamissuhde. Tämän suhteen tärkeimpiä osa-alueita ovat asiakkaan kunnioittava kohtaaminen, vastavuoroisuus, avoimuus sekä asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. (Törrönen ym. 2016, 146–147.)

Vuorovaikutukseen perustuvassa asiakassuhteessa asiakkaan ensimmäisissä kohtaamisissa rakennetaan pohja tulevalle perhetyölle ja sen sisällölle. Asiakkaan kannalta kohtaamisissa merkittävää on työntekijän aito läsnäolo, joka mahdollistaa tunteiden näyttämisen ja jakamisen. Asiakkaalle työntekijän välittäminen näkyy tilanteessa läsnä olemisena sekä sanattomassa viestinnässä, kuten katsekontaktissa, eleissä ja ilmeissä. Empaattisella työotteella työskentelevä perhetyöntekijä asettuu asiakkaan asemaan sekä antaa asiakkaalle viestin siitä, että ymmärtää asiakkaan tilannetta ja sisäistä maailmaa. (Törrönen ym. 2016, 159–160.)

Perhetyössä arjen käsitteellä tarkoitetaan päivittäisten asioiden sujumista. Perhetyöntekijän tehtävänä on varmistaa arjen asioiden hoituminen sekä varmistaa, että vaikka asiakasperheen arjen rakenteessa olisi puutteita, lasten hyvinvointi tulee turvatuksi. (Järvinen ym. 2012, 114–115.) Mikäli perheen arjessa ja sen rutiineissa on muutostarpeita, perhettä autetaan näkemään ja tunnistamaan nämä mahdollisesti haitalliset toimintamallit ja rutiinit. Vaikka perhe näkisikin muutostarpeen, muutosta ei välttämättä saada aikaan. Muutoksessa rakennetaan uudet rutiinit arkeen työntekijän avulla. Onnistumisen kannalta oleellista on, että löydetään yhteinen näkemys siitä, miltä arjen tulisi näyttää. Toistuva vuorokausirytmistö muodostaa lapselle ennakoitavan arjen, johon hän pystyy mielellään valmistautumaan. Useilla perhetyön asiakkaiksi tulevilla perheillä ei ole selkeää päivärytmiä. Perheen lapset saattavat reagoida päivärytmistö puuttumiseen muuttamalla levottomiksi ja vanhemmat väsyvät. Kunnioittavan kohtaamisen ja dialogin avulla perhetyöntekijä auttaa vanhempia näkemään säännöllisen rytmistö tärkeyden niin lasten kehityksen, kuin heidän oman jaksamisensa kannalta. (Järvinen ym. 2012, 118.)

Perhetyöntekijä tulkitsee perheen tapahtumia omiin kokemuksiinsa ja ymmärrykseensä perustaen. Perhetyöntekijä selvittää vanhempien käytännöt kasvatuksessa sekä arvopohjan, johon kasvatustuu. Työntekijä toimii yhdessä vanhempien kanssa, mutta vastuu on vanhemmilla. Perhetyöntekijän tehtävänä on kannustaa vanhempia sekä tarvittaessa antaa palautetta. Työntekijä voi joutua tilanteeseen, jossa hän toteaa vanhempien toimivan tavalla, jolla hän itse ei toimisi. Siitäkään huolimatta perhetyöntekijä ei voi kieltää vanhempia toimimasta kuten he toimivat, mikäli toiminnasta ei aiheudu vahinkoa perheenjäsenelle. Perhetyöntekijän tulee ohjata vanhempia näkemään toimiensa seuraukset sekä kantamaan vastuu niistä. Yhteistyö saadaan toimimaan parhaiten, kun perhetyöntekijä ja vanhemmat yhdistävät asiantuntijuutensa. Vanhemmat ovat asiantuntijoita lapsensa lähiympäristöstä ja lapsesta yksilönä, kun taas perhetyöntekijällä on tietoa yleisellä tasolla lapsen kehityksestä sekä osaamista palveluiden saamiseksi. (Järvinen ym. 2012, 129–132.)

Perhetyöntekijä toimii tilanteissa kyseisen tilanteen vaatimalla tavalla. Ymmärrys erilaisista elämäntilanteista auttaa työntekijää kohtaamaan asiakkaan yksilöllisesti ja asiakkaan tilanteen ymmärtäen. Vuorovaikutus on yhteistyötä ja keskeinen osa perhetyötä. Perhetyöntekijä perustaa käyttämänsä menetelmät vuorovaikutukseen ja työn sisältö saattaa kohdistua perheen vuorovaikutustaitojen tukemiseen. Asiantuntijana työntekijä tunnistaa esteet vuorovaikutuksessa ja ohjaa vuorovaikutustilannetta haluttuun suuntaan. Työntekijän tulee antaa tilanteelle aikaa, eikä kiirehtiä ratkaisemaan asia. Asiakas saattaa suhtautua perhetyöntekijään kielteisesti tai peilata negatiivisia tunteitaan työntekijään. Tällöin työntekijä voi auttaa asiakasta kysymällä tarkentavia kysymyksiä. Työntekijä varmistaa dialogin eli toimivan keskusteluyhteyden toteutumisen. Dialogin tulee olla avointa ja kunnioittavaa. Dialogin avulla pyritään rakentamaan yhteinen ymmärrys. Työntekijän on syytä pohtia omia toimia, joilla voi varmistaa dialogin toteutumisen. Turvallisuuden tunne ja rauhallisuus edistävät uskallusta puhua. Kiireettömyys auttaa kuuntelemisessa, joka on keskeistä toimivassa dialogisuudessa. (Järvinen ym. 2012, 139–143.)

Suhteet sukulaisiin, ystäviin ja tuttaviin muodostavat perheen sosiaalisen verkoston. Lapselle perhe on ensimmäinen ja tärkein sosiaalinen verkosto. Myöhemmin se laajenee, kun mukaan tulevat mm. sukulaiset, päivähoido, koulu ja harrastukset. Lapsen ja nuoren identiteetin rakentumisen kannalta kaveri- ja vertaissuhteet ovatkin hyvin merkityksellisiä. Kavereiden kesken jaetaan niin ilot kuin huolet ja murheetkin. Näissä keskusteluissa toteutuu emotionaalinen tuki ja sosiaaliset taidot hioutuvat. Perhetyöntekijän on oleellista tunnistaa lapselle merkitykselliset sosiaaliset suhteet ja verkostot. Perheen yhteisen sosiaalisen verkoston lisäksi jokaisella perheenjäsenellä on oma verkostonsa. Yksilölliset- ja elämäntilanteisiin liittyvät tekijät vaikuttavat perheen kykyyn rakentaa sosiaalista verkostoa. Vaikeassa tilanteessa sosiaalisen verkoston antama tuki auttaa omien voimavarojen hyödyntämisessä muuttuneessa tilanteessa. Vahva sosiaalinen verkosto vaikuttaa suoraan hyvinvointiin ja terveyteen. Voimavaroja kuluttavat tapahtumat kuten vaikea sairaus tai erotilanne saattavat heikentää suhdetta sosiaaliseen verkostoon. Sosiaalisen tuen merkitys tulee esille ja auttaa perhettä ymmärtämään sen vaikutus hyvinvoinnille. Perhetyöhön kutsutaankin usein mukaan asiakasperheen sosiaalista verkostoa. On luontevaa kutsua mukaan asiakkaalle tärkeitä ihmisiä pohtimaan ratkaisuja asiakkaan pulmiin. (Järvinen ym. 2012, 149–150.)

2.3 Työmenetelmiä

Perhetyö on suunnittelua, dokumentointia, tavoitteiden asettamista sekä perheen kohtaamista ja perhetilanteen arvioimista. Perhetyöntekijän tulee kyetä perustelevaan teoreettisen viitekehyksen avulla, minkä työmenetelmän kulloinkin valitsee. (Järvinen ym. 2012, 164.) Perhetyön ammattilaiset toteuttavat työtä erilaisin menetelmin, eikä yhtä vakiintunutta työmuotoa ole (Suviaro-Laukka 2004, 99).

Perhetyössä hyödynnetään systeemisen mallin mukaisesti työvälineinä reflektiivistä keskustelua, sukupuuta, hypoteesien asettamista, asiakkaan elämäntarinan uudelleentarkastelua, kehämäisiä kysymyksiä sekä verkostokarttaa. Näistä keskeisimmiksi työmenetelmiksi THL on nostanut sukupuun, hypoteesien asettamisen sekä verkostokartan (THL 2019).

Perhetyöntekijän ja perheen välisiä keskusteluja voidaan helpottaa lomakkeiden avulla. Lomakkeiden käyttö ja käyttötarkoitus käydään läpi perheen kanssa. Miksi ja miten lomaketta käytetään sekä säilytetäänkö lomake. Lomakkeiden käyttö ei ole itsetarkoitus eivätkä ne ole automaattisesti käytössä. Perhetyöntekijän tulee osata harkita mikä lomake sopii kulloiseenkin tilanteeseen sekä hallita lomakkeen käyttö. Yleisesti käytössä olevia lomakkeita ovat erilaiset rooli- ja verkostokartat, kuten vanhemmuuden roolikartta, parisuhteen roolikartta, itsenäistyvän nuoren roolikartta sekä sukupuu ja elämänjana. Roolikarttojen avulla voidaan auttaa perheen vanhempia jäsentämään roolejaan kasvattajina sekä parisuhteessa. Sukupuu ja elämänjana ovat visuaalisia välineitä oman ja perheen elämäntilanteen ymmärtämiseksi. (Järvinen ym. 2012, 171–175.)

Perhetyön ydin muodostuu perhetyöntekijän ja perheen välisestä keskustelusta ja vuorovaikutuksesta. Keskusteluissa on mahdollista ohjata ja antaa neuvoja. Lisäksi arvioidaan ja annetaan palautetta perheelle. Voimavaraistavan keskustelun avulla voidaan tulkita asiakkaan taitoja ja kykyjä sekä verkostoja ongelman ratkaisemiseksi. Voimavaraistavassa keskustelussa pidetään fokus tulevaisuudessa menneisyyden toimiessa voimavarana. (Järvinen ym. 2012, 176–182.)

Mikäli keskusteluun perustuvat menetelmät eivät tuota tulosta, käyttöön voi ottaa toiminnalliset menetelmät. Toiminnallisten menetelmien avulla asiakasperhe tai sen jäsen voi toteuttaa keskusteluissa vähemmän huomiota saavaa puolta itsessään. Toiminnallisia menetelmiä ovat mm. taidelähtöiset menetelmät, liikunnalliset menetelmät, pelit ja leikit sekä arkinen yhteinen tekeminen, kuten ruuan valmistaminen yhdessä. Toiminnallisia menetelmiä käytettäessä perhetyöntekijän rooli on

tärkeä. Perhetyöntekijä voi hyödyntää omaa aiempaa osaamistaan ja harrastuneisuuttaan. Toiminnallisissa menetelmissä on menetelmän nimen mukaisesti toiminta pääosassa. Keskustelu syntyy usein toiminnan jälkeen, kun puretaan koettua yhdessä. Toiminnalliset menetelmät sopivatkin hyvin ryhmätoimintaan, kuten esimerkiksi asiakasperheiden yhteiseen perhepäivään. (Järvinen ym. 2012, 192–194.)

Neljä Astetta Oy järjestää asiakasperheilleen kuukausittain perhepäivän, jolloin ohjelmassa on yleensä jotain mukavaa toiminnallista tekemistä. Perhepäivään osallistuminen on vapaaehtoista. Parhaimmillaan perhe saa vertaistukea ja kokemuksen yhteisöllisyydestä. Neljä Astetta Oy käyttää MES® - ohjelmaa yhtenä perhetyön työvälineenä. Ohjelmaa hyödynnetään tehostetun perhetyön aikana joko yksilö- tai ryhmätyöskentelyinä (Neljä Astetta Oy 2022). Ohjelman tavoite on lisätä vanhemman toimijuutta sekä auttaa häntä löytämään vaihtoehtoisia tarinoita. Perhetyöntekijän tärkein tehtävä on auttaa ja tukea vanhempaa prosessin aikana. MES® - ohjelman viitekehys muodostuu kokemuseräisen kehityksen lisäksi eri teorioiden ja terapiasuuntausten nivoutumisesta prosessin eri vaiheisiin (Avosylin 2021).

2.4 COVID-19-pandemian vaikutukset palveluiden järjestämiseen

COVID-19-pandemian aiheuttamasta poikkeustilasta huolimatta lastensuojelun palvelut on pyritty järjestämään normaalin tason mukaisesti. Toimintatapoja on muokattu suositusten ja ohjeistuksen mukaiseksi. Tartuntariskistä on tullut osa arkea ja se tulee huomioida jokapäiväisessä työskentelyssä. Pandemian jatkuessa etäyhteyksien hyödyntäminen on kasvanut asiakastyössä ja verkostopalaverissa. Etäneuvottelut ovat muodostuneet osaksi työtä silloin, kun se on tarkoituksenmukaista. Lähtökohtaisesti lastensuojelulain mukainen tehostettu perhetyö on kohtaavaa lähityötä, jota pandemian aikana on täydennetty etäyhteyksin. (Kuusikko-työryhmä 2021)

Kuusikkotyöryhmän mukaan erityisesti keväällä 2020 pandemia näkyi asiakkaiden toimesta peruutettuina tapaamisina. Tartunnat, karanteenit sekä flunssan oireet ovat estäneet asiakkaan tapaamisen. Koronaan on myös vedottu ilman todellista syytä. (Kuusikko-työryhmä 2021)

Lastensuojelun keskusliiton ja terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttaman kyselyn perusteella tiedetään, että pandemia on vaikuttanut erityisesti lapsiperheisiin. Harrastusten sulkeminen, etäkoulu ja eristäytyminen ovat merkittävimpiä vaikuttajia. Pandemia on lisännyt huono-osaisuuden kasaantumista ja kriisejä perheissä. Muun muassa aiempien kohorttitutkimusten perusteella tämän voidaan ennustaa aiheuttavan pitkäkestoisia vaikutuksia lapsiperheisiin. (Kuusikko-työryhmä 2021)

Sosiaalipalveluiden ja etuuksien tarve on kasvanut COVID-19-pandemian aikana. Etuuksien tarpeeseen on kyetty vastaamaan varsin hyvin. Sosiaalipalveluiden kohdalla tilanne on heikompi. Perheyön asiakkaina usein olevien lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden toteutumiseen COVID-19-pandemialla on ollut vaikutuksia. Kasvanut kuormitus lastensuojelun asiakasperheissä on vaikeuttanut tarvittavien palveluiden saamista. Asiakastapaamisten vähentymisen vuoksi palvelun laatu on heikentynyt ja tukitoimia on jäänyt saamatta. (THL 2021).

Mannerheimin lastensuojeluliiton lausunnossa ”Perheiden hyvinvointi ja tuen tarpeet koronan aiheuttamassa poikkeustilanteessa” on otettu esiin tärkeitä teemoja, kuten se, että ”poikkeustilanteen jälkeen on huolehdittava sosiaalihuollon kantokyvystä tilanteessa, jossa tuen ja palvelujen tarve perheissä on suurta” (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020). Lausunnossa käsitellään myös muun muassa tuen ja palvelujen saatavuutta, avuntarpeen havaitsemista, lasten kokemuksia poikkeustilanteesta sekä siitä, mitä pandemian aikana kehittyneistä innovaatioista voidaan oppia.

Helsingin kaupungin päihdehuollon jälkikuntoutuksen sosiaalisesta raportista 7/2020 ilmenee, että COVID-19-pandemian pitkittyessä eristäytymisellä, ja sitä seuranneilla asiakastyökontaktien vähenemiselle oli sekä vastaajien mukaan sekä positiivisia, että negatiivisia vaikutuksia. Pandemian jatkuessa päihdepalveluissa alettiin tavata asiakkaita enemmän kasvotusten, kun koettiin, ettei etäyhteyksin annettu tuki ollut riittävää ja asiakkaat ilmaisivat tahtonsa tulla turvavälein toteutettuihin tapaamisiin. (Korhonen 2020.)

Hiilamo käsittelee COVID-19-pandemian vaikutusta hyvinvointiin kirjoituksessaan koronakriisin sosiaalinen velka – miten pandemia vaikuttaa laaja-alaiseen hyvinvointiin? Sosiaalinen velalla Hiilamo tarkoittaa COVID-19-pandemian aiheuttamia vajeita suomalaisten hyvinvoinnissa. Vajeita voidaan tarkastella laaja-alaisesti having (omistaminen), doing (tekeminen), loving (rakastaminen) ja being (oleminen) ulottuvuuksien kautta.

COVID-19-pandemiaa on tarkasteltu julkisuudessa lähinnä terveyteen ja talouteen kohdistuvien vaikutusten näkökulmasta, vaikka se on vaikuttanut suomalaisten hyvinvointiin jokaisen neljän ulottuvuuden alueella. Vaikutus on ollut pääosin negatiivista. Vähäistä vaikutusta on ollut having-ulottuvuutta tarkasteltaessa. Lomautukset ja irtisanomiset ovat aiheuttaneet ongelmia toimeentulossa. Doing-ulottuvuuteen sisältyy ihmisen mahdollisuudet tekemiseen ja itsensä toteuttamiseen mm. työssä ja harrastuksissa. Rajoitustoimet vaikuttivat lasten ja nuorten kohdalla erityisesti koulunkäyntiin ja harrastusmahdollisuuksiin. Being-ulottuvuuden kautta tarkasteltuna COVID-19-pandemia on heikentänyt psyykkistä hyvinvointia. (Hiilamo 2021, 3).

Hyvinvointivaltion tehtävänä voidaan pitää hyvinvointivajeiden täyttämistä. Being-ulottuvuuden alueella tämä näkyy erityisesti panostuksena sosiaalipalveluihin. (Hiilamo 2021, 21). COVID-19-pandemian aikana työskentelevät perhetyöntekijät kohtaavat perheitä ja havainnoivat lähietäisyydeltä perheiden kohtaamia haasteita kaikilla hyvinvoinnin osa-alueilla.

Pandemian edelleen jatkuessa sosiaali- ja terveysministeriön asettaman selvitysryhmän raportti linjaa huomioitavia seikkoja pandemian seuraavaan aaltoon varauduttaessa. Näitä ovat mm. haavoittuvassa asemassa olevien palveluiden turvaaminen sekä palveluntuottajien pandemia-ajan ohjeistus. Pandemiasuunnittelussa tulee huomioida sekä julkiset että yksityiset toimijat. Lisäksi vahvistetaan palvelujärjestelmään kohdistuvien vaikutusten tutkimusta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022).

3 TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimuksemme tarkoitus on kuvailla Neljän Asteen perhetyöntekijöiden kokemuksia työskentelytään COVID-19-pandemian aikana. Tutkimuksen tarkoitus ohjaa tutkimusstrategisia valintoja (Hirsjärvi 2009, 135).

Tutkimuksen tavoitteena on perhetyöntekijöiden kokemusten kerääminen COVID-19-pandemia-ajan asiakastyöstä yhteistyökumppanin hyödynnettäväksi.

Tutkimustehtävä: Miten Neljän Asteen perhetyöntekijät ovat kokeneet asiakastyön COVID-19-pandemia-aikana?

Oppimistavoitteinamme on kehittyä tutkimuksellisessa kehittämisen- ja innovaatio-osaamisessa laadullisen tutkimuksen tekemisessä, kerätyn aineiston analysoinnissa ja puhtaaksikirjoittamisessa sekä tutkimuksessa saadun tiedon hyödyntämisessä yhteistyökumppanin kanssa. Perhetyö on asiakastyötä, jonka osaaminen liittyy olennaisesti sosionomin kompetensseihin teoreettisina työorientaatioina ja -menetelminä. Keskeisen lainsäädännön osaaminen liittyy taas palvelujärjestelmäosaamiseen. (Soamk 2022, hakupäivä 21.4.2022.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksemme kohteena on yhteiskunnallisesti ajankohtainen kysymys. Haluamme tutkimuksellemme kuvailla perhetyöntekijöiden kokemuksia työskentelystään COVID-19-pandemian aikana. Pyrimme muodostamaan läheisen suhteen haastateltaviin ihmisiin ja tarkastelemaan saatua aineistoa yksityiskohtaisesti. Keskitymme haastateltujen kokemuksiin pandemia-aikana tehdystä perhetyöstä. Haastateltavat tuottavat sisältöä ja antavat merkityksiä kokemuksilleen. Tarkoitus on tutkia aihetta heidän näkökulmastaan. (Juhila 2021.) Päädyimme haastateltavien valinnassa harkinnanvaraisuuteen, eli valitsimme haastateltaviksi henkilöitä, jotka voivat tuottaa kokemukseen perustuvaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä (KvaliMOTV 2006).

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen avulla parannetaan, kehitetään tai uudistetaan tutkittavaa kohdetta (Pitkäranta 2014, 9). Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole niinkään totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta, sen sijaan tavoitteena on tutkimisen aikana muodostuneita tulkintoja hyödyntäen näyttää esimerkiksi ihmisen toiminnasta ja hänen tuottamistaan kulttuurituotteista jotakin, mikä olisi muutoin välittömän havainnon ulottumattomissa (Vilka 2021, 96). Laadullinen tutkimus pohjautuu teoreettiseen tietoon, jota käytetään pohjana haastattelukysymyksiensä teossa.

Kokemuksista saatu tietoon perustuva tutkimus on luonteeltaan empiiristä. Tavoitteena on kokea ja ymmärtää, tehdä havainnoita ja ymmärtää välittömästi olemassa olevaa konkreettista ilmiötä. Lisäksi tavoitteena on havainnoida empiirisesti muiden ihmisten kokemista ja kokemusperäisen tiedon jäsentäminen tutkittavasta aiheesta. Laadullista tutkimusta on kokemusperäisen tiedon ja kokemusten tutkiminen hyödynnettäväksi tutkimuksessa. (Jyväskylän yliopisto 2009).

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus suoritettiin teemahaastattelua käyttäen. Lähestyimme tutkimusluvan saatuamme yhteistyökumppania saatekirjeen avulla, jossa kerroimme itsestämme, tutkimuksestamme ja liitämme mukaan yhteystietomme. Etenimme haastatteluisia etukäteen valittujen teemojen ja tarkentavien apukysymysten avulla (LIITE 1). Pyrimme löytämään vastauksia tutkimustehtävän mukaisesti. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 75.) Ilmiöiden pääluokkana on COVID-19-pandemia ja sitä seurannut

poikkeustilanne perhetyön toteutuksessa. Teemat perustuvat perhetyöhön sekä pandemiaa seuranneiden poikkeusolojen määritelmiin.

Ennen tutkimusaineiston keräämistä päätimme valintakriteerit tutkimusongelman ja tutkimuksen tavoitteiden kannalta, joihin perustuen tutkimusaineisto kootaan (Vilka 2021, 122). Valinnassa otimme huomioon työntekijän työsuhteen pituuden, jotta työntekijällä olisi kokemusta ajasta sekä ennen pandemiaa että sen aikana. Suuri vaihtuvuus työntekijöissä rajasi opinnäytetyöhömme soveltuvia haastateltavia suuresti. Haastateltavat valittiin vapaaehtoisuuden perusteella. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston määrä ei ole niin merkityksellistä kuin se, että aineisto auttaa ymmärtämään ilmiötä. (Vilka 2021, 104).

Haastattelijat huolehtivat siitä, että kaikki etukäteen päätetyt teemat käytiin läpi. Haastateltavien vastauksia tarkastellessa riittävä kritiikki on osa tutkijan työtä. Haastattelumuotona teemahaastattelu edellyttää haastattelijan ja haastateltavan läsnäoloa fyysisesti. Teemahaastattelu etenee haastattelijan sanelemana ja haastateltava saa vapaasti kertoa tutkimuksen aiheesta. Tutkijaryhmä teki haastatteluihin työnjaon, jossa yksi toimi haastattelijana, yksi tarkkaili haastattelutilanteen etenemistä ja yksi huolehti äänitystekniikan toimivuudesta. Tutkijoilla tehtävänä on esittää tarkentavia kysymyksiä ja ylläpitää keskustelua aihealueen ympärillä, sekä varmistua siitä, että teemat läpikäydään haastateltavan kanssa. (Kananen 2014, 76–77.)

4.2 Osallistujat ja aineiston keruu

Toteutimme haastattelut ryhmähaastatteluna. Tavoitteenamme oli saada haastateltavaksi noin kuusi työntekijää, jolloin olisimme toteuttaneet kaksi kolmen hengen haastattelua. Haastateltavien tavoittamista vastasi yhteistyökumppani. Lopulta saimme kaksi ryhmähaastattelua, joissa molemmissa oli kaksi perhetyöntekijää osallistujina, jotka toteutettiin 5.7.2022 ja 12.7.2022. Haastattelumateriaalia tuli kaiken kaikkiaan noin 120 minuuttia. Ryhmähaastattelu oli toteutuksena perusteltu, koska kaikki osallistujat ovat perhetyöntekijöitä ja kokeneet COVID-19-pandemia-ajan mukaan tuoman poikkeustilanteen haasteineen. Ryhmäkeskustelu tarjosi myös alustan työntekijöiden kokemusten keskinäiselle reflektoinnille. Yksi haastateltavistamme ei täysin täyttänyt meidän ennalta asettamia kriteerejä, koska hänellä ei ollut kokemusta työskentelystä ennen COVID-19-pandemiaa.

Haastattelut pyrittiin sopimaan haastateltaville sopivana aikana, joko työajalla tai sen ulkopuolella riippuen yhteistyötahon toiveista. Osallistuminen perustui perhetyöntekijöiden vapaaehtoisuuteen. Jokaista haastattelua varten varattiin aikaa noin puolitoista tuntia, jolloin varmistuimme, että haastattelutilanne saimme tuntumaan mahdollisimman kiireettömältä. Haastattelun aluksi kerroimme tutkimuksen aiheesta, jonka jälkeen teemahaastattelu eteni laaditun rungon mukaisesti. Haastattelut äänitettiin nauhalle, joka litteroitiin myöhemmässä vaiheessa. Litteroinnissa kolmen hengen työryhmällä meni noin kymmenen tuntia.

4.3 Laadullisen aineiston analyysi

Äänitetyn aineiston litteroinnissa tulee tutkijaryhmän kesken sopia, kuinka tarkasti tutkimusaineistoa käsitellään, poimitaanko vastauksista vain ydin tiivistetyssä muodossa vai kirjoitetaanko koko vastaus sellaisenaan. Haastattelut on lisäksi hyvä kuunnella useaan kertaan, jotta aineiston oleellisen sisällön hahmottaminen helpottuu. (Seitamaa-Hakkarainen 2022, hakupäivä 21.4.2022.)

Litteroitu aineisto vaatii koodauksen ennen kuin sitä voidaan analysoida. Aineisto koodataan kysymyskohtaisiksi tiedostoiksi, lisäksi tutkimukseen osallistujien puheenvuorot on syytä erottaa koodeilla. Alustava koodausrunko elää, muuttuu ja täydentyy lopulliseen muotoonsa koodausprosessinaikana (Eskola Ym. 1998, 114). Oleellinen tieto etsitään aineistosta ja se selkiytetään ja tiivistetään (Kananen 2014, 101–103.) Aineiston analyysi päättyy, kun aineistosta ei löydetä enää uusia näkökulmia.

Teemoittelu on teemahaastatteluaineiston analysointiin luonteva etenemistapa. Teemat syntyvät analyysin tuloksena. Aineistosta muodostetaan keskeisiä aiheita, teemoja, etsimällä tekstimassasta haastattelujen tuloksia yhdistäviä tekijöitä (Eskola ym. 1998, 174–180). Teemoiteltaessa aineistosta paikannetaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Teemojen muodostuksessa voidaan hyödyntää aineiston koodaamista. Teemahaastattelun teemat voivat toimia myös analyysin teemoina, jolloin analyysin teko on melko yksinkertaista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Tutkimusraportissa havainnollistetaan teemojen käsittelyn yhteydessä sitaatteja aineistosta, joiden tarkoitus on tarjota lukijalle jälkiä siitä, mihin teemoittelu pohjautuu (KvaliMOTV 2022, hakupäivä 10.5.2022).

Haastattelujen jälkeen suoritimme aineiston litteroinnin, jossa kirjoitimme auki saamamme vastaukset sellaisenaan, lukuun ottamatta ylimääräisiä täytesanoja, kuten ”siis” ja ”että”, sekä haastattelun aiheen ulkopuolelle meneviä asioita. Litteroinnin jälkeen koodasimme aineiston, jonka jälkeen teemoittelimme aineiston alla kuvaamaan kaavion (TAULUKKO 1) mukaan. Kaavion teemat muodostuivat tutkijaryhmän yhteisen pohdinnan tuloksena. Haastatteluissa hyödyntämämme teema-haastattelurungon (LIITE 1) teemat jaoteltiin niitä parhaiten selittävien käsitteiden alle, jotka olivat: asiakassuhde, tavoitteet, ajankäyttö, korona työssä sekä tuen tarpeet. Seuraava työvaihe oli käydä teemat kohta kohdalta läpi, samalla reflektoiden niitä tuloksien valossa. Lopulliset teemat muodostuivat tarkasteltuumme litteroidusta aineistosta korostamiamme seikkoja, sekä toistuvia ja yhteenliittyviä asioita.

Taulukko 1. Työntekijöiden kokemuksia

Asiakassuhde	Tavoitteet	Ajankäyttö	Korona työssä	Tuen tarpeet
Uuden asiakassuhteen aloittaminen	Tavoitteiden asettaminen	Korvaavat tapaamiset	Työssä jaksaminen	Tuen tarve
Tapaamisten järjestäminen	Tavoitteiden saavuttaminen	Ajankäyttö ja työn kesto	Tartunnalta suojautuminen ja turvallisuuden tunne	
Vuorovaikutus	Vaikeuttiko korona-aika tavoitteiden saavuttamista	Peruuntumiset	Kehitysideat	
Työmenetelmät				

Aineiston analyysin tarkoituksena oli luoda aineistoon selkeyttä ja sitä myöten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta aiheesta (Eskola & Suoranta 1998, 138). Analysointi oli tiedon lajittelua ja muokkaamista. Aineistot laadullisessa tutkimuksessa ovat yleensä hyvin laajoja ja täten oli hyvä varata riittävä määrä aikaa analysointiin. Tutkijan on tehtävä joitakin periaatteellisia metodisia ratkaisuja ennen tekstiaineiston analysointia. (Seitamaa-Hakkarainen 2022, hakupäivä 21.4.2022.)

4.4 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä paransimme kriittisellä ja arvioivalla työasenteella. Kävimme läpi reflektoiden tutkimuksen aikana peruskysymyksiä, kuten mitä ja miksi tutkimme tiettyä asiaa.” Reflektiota tulisi tehdä koko ajan, ei vain koko projektin päätteeksi” (KvaliMOTV 2006). Otimme myös huomioon vastaajien pienen määrän siirrettävyydessä. Tuloksia voidaan mahdollisesti siirtää erilaisiin sosiaalialan tutkimuksiin, kunhan teemme lähtökohdat hyvin selviksi. Tulosten siirrettävyys toimisi parhaiten ympäristöissä, joissa olisi myös jouduttu laajalti käyttämään etätyöskentelyä päätoimisesti, jolloin samanlaisten ongelmien nouseminen olisi todennäköistä.

Eettisyyttä pidettiin yllä muun muassa kysymällä haastateltavalta suostumus osallistua itse tutkimukseen, huolehtimalla hänen henkilötietojensa ja yksityisyyden suojan turvaamisesta tietosuojalaki huomioiden, pitämällä tutkimusaineisto avoimena, sekä suunnittelemalla eettisesti soveliaat kysymykset. Saatuja tietoja käsitelimme luottamuksellisesti. Anonymiteetti ja vapaaehtoisuus osallistua tuotiin ilmi jo saatekirjeessä, joka lähetettiin yhteistyötahollemme. Otimme huomioon sensitiivisyyden ja anonymiteetin erityisesti sen takia, koska haastateltavat kertovat omasta työstään omalla työpaikallaan, joka saattaa johtaa vääristymiin tuloksissa. Tutkimuksessa velvollisuuseettinen normi voidaan käsittää esimerkiksi osallistumisen vapaaehtoisuutena, joka johtaa juurensa ihmisarvon ja autonomian kunnioituksesta. (Kuula 2011, 22–23).

Luotettavuuden turvaamiseksi haastattelimme henkilöitä, joilla on kokemusta aiheesta ja jotka ovat omistautuneet tutkimukselle, sekä olivat luotettava yhteistyökumppaneita. Tutkimusaineisto tullaan jakamaan haastateltavien kanssa, jotta kirjaaminen on hyvin läpinäkyvää ja jotta haastatellut voivat tarvittaessa tuoda korjauksia tuomiinsa vastauksiin. Dokumentaatio on yksi tärkeimmistä seikoista luomaan työlle uskottavuutta (Kananen 2010, 69).

Vastuu tutkimuksesta on tutkijalla ja tutkimusryhmällä, on heidän vastuullaan varmistaa, että tutkimuksen toteutus noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä ja tutkimuksen avoimuutta. Tutkimuksen uskottavuus on tutkimusryhmän vastuulla. (Vilkkä 2021, 47.) Tutkijaryhmä voi vaikuttaa uskottavuuteen esimerkiksi sillä, että se huolehtii tutkimustekstin olevan huoliteltua (Vilkkä 2021, 68). Lopullinen tulkinta syntyy tutkijan, tutkimusaineiston ja teorian yhteistuotteena (Vilkkä 2021, 154). Laadullisen tutkimuksen ollessa aina yksittäinen tapaustutkimus, ei se ole samalla tavalla soveltuva toistettavuusajatteluun kuin määrällinen tutkimus (Pitkäranta 2014, 117).

5 TULOKSET

Tutkimuksemme tarkoitus on kuvailla Neljän Asteen perhetyöntekijöiden kokemuksia työskentelystä COVID-19-pandemian aikana. Haastatteluissa työntekijät kertoivat kokemuksiaan perhetyön asiakastyöstä poikkeusolojen aikana. Tutkimuksen tulokset hahmottuivat aineiston analyysivaiheessa teemoittelun kautta. Haastattelut toteutettiin ennalta valittujen teemojen pohjalta.

5.1 Uuden asiakassuhteen aloittaminen

Haastateltavat kertoivat kokeneensa uuden asiakassuhteen aloitusvaiheen vaikeaksi. Erityisesti etätyöskentely koettiin haastavaksi, sillä se hidasti tutustumista, eikä se ollut niin rentoa ja luonnollista.

”Vähän tuntu ku meni uuteen perheeseen et ois menny uuteen perheeseen, et oikeestaan ei oo koskaan nähny heitä.”

Haastateltavat kertoivat tapaamisten järjestämiseen tarvinneensa luovuutta, etenkin pahimpien COVID19 -sulkujen aikaan, jolloin esimerkiksi kaikki liikuntapaikat olivat kiinni. Perheiden kanssa ulkoympäristön hyödyntäminen ja etenkin ulkoiluretket nousivat arvoonsa. Työntekijät kertoivat perheiden olleen muutoinkin kotona sisällä ison osan ajasta, ja heille tapaamisten järjestäminen muualla kuin kotona oli hyvää vaihtelua.

*”Söin varmaan koko loppuelämäni ajaksi makkaraa”
”missä puistossa nyt käytäisiin”*

Haastateltavat kertoivat, että erityisesti perheissä, joissa on erityislapsia, maskien käytön koettiin haittaavan kontaktin luomista. Lisäksi vuorovaikutuksen havainnoin kerrottiin jääneen vähemmälle, perheiden ollessa sisätiloissa pandemia-aikana. Perheissä havainnoitiin myös turhautumista liikumismahdollisuuksien ollessa rajalliset. Perheet kaipasivat yhteisöllisyyttä ja mahdollisuutta tavata muita perheitä, kuten pandemiaa edeltäneenä aikana.

"Ihan uutena heille tämä kun ihmiset riisuuki maskit että vau niillä muillaki on kasvot ku vanhemilla"

5.2 Työmenetelmät

Haastateltavat kertoivat, että pandemiaa edeltäneet ryhmätoiminnot perheiden kesken lopetettiin hetkellisesti kokonaan. Rajoitusten hellittäessä ryhmätoimintoja on pystytty järjestämään uudelleen.

Perheiden viettäessä paljon aikaa kotona, työskentelyssä keskityttiin perheen tukemiseen ja aktivoimiseen kotiloissa. Perheiden kanssa valmistettiin yhdessä ruokaa ja pyykättiin. Tapaamiset keskittyivät arjen askareiden ympärille ja struktuurin luomiseen sekä ylläpitämiseen.

Haastateltavat kertoivat perheiden lähiympäristön hyödyntämisen maksimoituneen, ja perheiden sekä työntekijöiden huomanneen sitä kautta, ettei tekemisen aina tarvitse olla maksullista, esimerkiksi aina ei tarvitse mennä Tietomaahan tai Superparkkiin. Samat tavoitteet voidaan saavuttaa ihan kotiympäristössä tai kotiloissa.

Etäyhteyksien, kuten puhelimen ja Teams-palavereiden kautta tehtävä työskentely koettiin myös huonoksi korvikkeeksi kasvotusten tapaamisen sijaan.

"Tässä työssä ehdottoman huonoksi olen kokenut etätyöskentelyn. Yks niinku fiasko, ei sovi tähän työhön millään muotoa"

5.3 Tavoitteiden asettaminen ja saavuttaminen

Haastateltavat kertoivat tavoitteiden asettamisen erittäin haastavaksi, tavoitteiden jäädessä jopa taka-alalle joidenkin perheiden kohdalla, jolloin koettiin päätavoitteeksi saada arki toimimaan ja

vanhemmat jaksamaan. Useissa perheissä haastateltavat kertoivat arjen struktuurien ylläpitämisen nousseen esille tärkeänä tavoitteena.

”Niin ehkä aattelin, että niissä tavoitteissa näkynyt se, että ne tavoitteet on muuttunu.”

Perheissä, joissa on erityislapsia, sosiaalisten tilanteiden ja taitojen kehittäminen oli haastavaa, kun ei saanut tavata ketään. Perheiden muuttuneen arjen ei kuitenkaan koettu estävän asetettujen tavoitteiden tavoittelemista.

”Kyllähän paljon tavoitteita silti pystyy niinku tavoittelemaan, vaikka nyt vähän arki muuttuu.”

Haastateltavat kokivat tavoitteiden pääasiassa toteutuneen, johon vaikutti työtapojen soveltaminen, luovuus ja tavoitteiden muuttuminen. Osa tavoitteista saavutettiin jopa helpommin osittain pandemian ansiosta, kuten itsenäinen kaupassakäynnin opettelu, sillä kaupassa oli yleisesti vähemmän ihmisiä kuin ennen. Harrastustoimintojen jäädessä tauolle ja ravintoloiden ollessa kiinni perheet ”joutuivat” viettämään aikaa enemmän keskenään, jolloin työntekijät pystyivät panostamaan enemmän perheenjäsenten välisten suhteiden tukemiseen.

”Jotenki semmoinen sosiaalisten tilanteiden hallinta voi olla joillekin helpompaa sitten.”

5.4 Vaikeuttiko korona-aika tavoitteiden saavuttamista

Niissä asiakkuuksissa, joissa asiakasta käytiin tapaamassa esimerkiksi laitoksessa, koronarajoitukset sekä laitoksen asettamat rajoitukset muodostivat haasteita asiakkaan tapaamiselle. Tämä vaikeutti tavoitteiden saavuttamista, mikäli asiakassuunnitelman mukaisissa tavoitteissa oli määriteltä tapaamisten kesto ja määrä. Lisäksi joissain asiakasperheissä vanhemmat asettivat rajoituksia tapaamisille.

”Heillä oli taas omat säännöt montako kertaa vaikka siellä sai käydä, eikä sielläkään saanu käydä vaan hän sai käydä 20min talon ulkopuolella.”

Toisaalta koettiin, että rajoitustoimista johtuen perheet viettivät aikaa paljon kotona, jolloin perheet sai paremmin koolle. Perheiden koettiin panostaneen ja motivoituneen paremmin tapaamisiin.

Haastateltavat kertoivat asiakkaiden haasteiden tulevan esille useasti erityisesti kodin ulkopuolella, koulussa tai muualla. Tämä vaikeutti haasteiden hahmottamista ja haastavien tilanteiden harjoittamista.

Mahdolliset korvaavat tapaamiset pyrittiin järjestämään. Mikäli tapaaminen ei onnistunut kasvotusten, korvaava tapaaminen järjestettiin etänä tai puhelimitse. Etenkin loppukuussa työntekijät kokivat korvaavien tapaamisten järjestämisen haasteelliseksi ajanpuutteen takia kalenterin ollessa täynnä.

“vähä arvioitiin sitä tilannetta aina ja sitte etänä niitä yritettiin pittää mutta ne etätapaamiset... ei.”

Haastateltavat kertoivat pandemian alussa olleen hyvin vähän tapaamisten peruuntumisia. Pandemian edetessä peruutusten määrä lisääntyivät jopa siihen pisteeseen, jossa asiakasperheet käyttivät koronaa työntekijöiden tulkinnan mukaan tekaistuna verukkeena tapaamisten perumiselle.

“Asiakastyön peruuntumisia tuli enemmän jossakivaiheessa et tosi herkästi vanhemmat ilmotti heti kun oli pikkusenkaa jottai et hei meille ei voi tulla, Ja sit sitä ei menty”.

Ohjeistuksen mukaisesti tapaamisia peruuntui myös työntekijöiden korona-altistuksen tai epäilyn takia.

5.5 Ajankäyttö ja työn kesto

Haastateltavat kertoivat muun kuin asiakasperheiden kotona tapahtuvan työn vaatineen tilojen siivousta ja desinfiointia, joka aiheutti haasteita aikataulutukseen. Siinä missä ennen pandemiaa oli voinut ottaa seuraavan asiakasperheen samoihin tiloihin suoraan, oli nyt huomioitava tilojen desinfiointiin ja siivoamiseen kuluva aika.

Joissakin perheissä perhetyöntekijän tunnit lisääntyivät koronan myötä. Tämän seurauksena työskentely oli tiiviimpää, joten perhe hyötyi työskentelystä enemmän ja työskentelyn lopetusvaiheeseen päästiin oletettua nopeammin. Ajankäyttöön vaikutti paljon asiakasperheen suhtautuminen koronaan. Koronartartuntaa pelkäävät perheet halusivat työntekijän käyvän harvemmin ja saattoivat asettaa sääntöjä tapaamisen järjestämiselle, kuten huomattavan pitkät turvavälit, jotka puolestaan hidastivat työskentelyä ja vaikeutti havainnointia tapaamisella.

Taukoja työskentelyssä ei välttämättä pidetty edes perheessä olleen koronartartunnan aikana. Tällöin tavattiin tartunnalta välttyneitä perheenjäseniä tai hoidettiin tapaamiset etänä. Joissakin tapauksissa työskentelyn tauolle laittamisesta sovittiin sosiaalityöntekijän kanssa.

Pandemia on myös tuonut uusia tuen tarpeita asiakkuuden aikana, kuten vanhempien jaksamisen ongelmia sekä lasten käytösvaikeuksia, jolloin asiakkuuden kestoa on pidennetty.

“Tämmösiä mitkä on sitten saattanu ehkä pidentääkin sitä asiakastyötä ja sitä sopimusta kun onkin ilmennyt uudenlaisia pulmia siellä perheessä.”

Työntekijöille lyhyellä varoitusajalla peruuntuneet tapaamiset aiheuttivat haasteita korvaavan työn löytymisen osalta. Nämä tilanteet pyrittiin ratkaisemaan tapaamalla kyseisen perheen toista perheenjäsentä tai ehdottamalla tapaamista toiseen asiakasperheeseen.

5.6 Työssä jaksaminen

Kokoontumisrajoitusten ollessa voimassa työntekijät kokivat työyhteisön yhteisten tapaamisten ja tukirakenteiden puuttumisen työssä jaksamista heikentäväksi. Työtä tehtiin tavallistakin itsenäisemmin ja haastateltavat kertovat kokeneensa yksinäisyyttä työskennellessään.

Työyhteisön kokoontumisten peruuntuessa yritys tarjosi työntekijöille muun muassa lisättyjä e-passi- rahoja ja lahjakortteja tukemaan haastateltavien jaksamista. Siinä missä haastateltavat antavat kiitosta työnantajalle kyseisestä huomioinnista, korostivat he yksiselitteisesti kollegoiden kohtaamisen olevan työssä jaksamisen kannalta korvaamatonta. Haastateltavat kertoivat työnantajan toimineen työssä jaksamista tukevalla tavalla, eivätkä työntekijät kokeneet tullessa painostetuiksi.

”Mutta kyllä määhän mieluummin otan ne kohtaamiset, ku ne niinku materiaaliset kiitokset.”

”Mulla ei ole missään vaiheessa tullut semmoinen olo, että mua niinku painostetaan. Tosi paljon niinku sosiaali- ja terveysalalla on puhuttu sitä, että painostetaan siihen työntekoon ja vedetään ihan äärimmilleen niitä työntekijöitä, niin meillä ei ole kyllä ollut sitä.”

5.7 Tartunnalta suojautuminen ja turvallisuuden tunne

Tartunnalta suojauduttiin noudattamalla voimassa olevia ohjeistuksia maskin käytössä, turvaväleissä ja hygieniassa. Asiakkaita muistutettiin ja kehoitettiin käsien pesulle tapaamisten yhteydessä. Tapaamisten päätteeksi kosketuksessa olleet työtasot ja muut tarvittavat kohteet desinfioitiin. Siivoukseen ja desinfiointiin käytettiin aikaa. Työnantaja hankki käsidesiä sekä maskeja työntekijöiden käytettäväksi.

Haastateltavat eivät kokeneet oman turvallisuutensa olleen uhattuna pandemian takia. Haastateltavat kokivat oman rauhallisen suhtautumisen asiaan tuovan turvaa myös asiakasperheisiin.

”mul on kokoajan lasit huurussa ja sitte ilman laseja et nää ja jotenki tosi kökköä kokoajan mutta eihän se auttanu, maski päällä ja puuskutettiin”

Haasteellisena koettiin ohjeistuksen nopea vaihtuvuus sekä epätietoisuus voimassa olevista ohjeistuksesta. Ohjeistus koettiin ajoittain jopa ristiriitaisena ja riittämättömänä. Haastateltavat kaipaivat esihenkilöltä selkeää ohjetta siihen, kuinka toimia. Haastateltavat kokivat joutuneensa tekemään päätöksiä itse omaan arvioonsa perustuen.

”selkeys taas kerran niinkö et ne hyvät toimintaohjeet puuttu ja sitte esimiehen semmonen selkee linja, että hän ois ensinnäkin vastannu puhelimmeen aina ja sitte sanonu että teet näin, mut se oli vähän niinku että sä voit ite päättää miten sää aattelet, arvioi ite, se oli monesti”

5.8 Tuen tarve

Haastateltavien kokemuksen mukaan perheiden tuen tarve kasvoi pandemian aikaisten rajoitustoimien myötä. Erityisesti kotikoulun toteuttaminen perheissä kasvatti perheiden tuen tarvetta ja siten perhetyöntekijöiden työmäärää. Haastateltavat havaitsivat kasvaneen tuen tarpeen ja olivat siitä yhteydessä sosiaalityöntekijään, joka useissa tapauksissa lisäsi perheeseen tehtävien tuntien määrää. Haastateltavat kertoivat myöskin koulujen kiinniolon keväällä 2020 heijastuneen syyslukukaudella lukuisilla haasteilla, mitkä liittyivät perheiden hyvinvointiin ja jaksamiseen.

“Oli ihan tosi tosi paljon niinku tuen tarvetta ja varsinkin kun se kotikoulujakso oli niin olisi saanut kyllä olla ihan aamusta iltaan.”

Pandemian aikana perheet viettivät aiempaa enemmän aikaa yhdessä kotona. Jatkuva kotona oleminen ja harrastusmahdollisuuksien puuttuminen turhauttivat perheitä. Haastateltavat kertoivat perheiden yhteisen ajan tukemisen lisääntyneen. Osa asiakasperheiden vanhemmista koki jatkuvan kotona olemisen erityisen haastavaksi, osalle jo normaalioloissa iltaisin tapahtuva lasten kanssa oleminen on koettu ajoittain haasteelliseksi ja kuormittavaksi.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustuloksissamme on nähtävissä haastateltavien kokeneen työskentelyn COVID-19-pandemian aikana haastavaksi, mutta riittävän ammatillisen tuen, luovuuden ja erilaisten keinojen sekä soveltamisen myötä mahdolliseksi. Etätyöskentelyn haastateltavat kokivat erittäin huonoksi vaihtoehdoksi asiakastyössä. Luonteva kontakti asiakkaan ja työntekijän välillä puuttui kokonaan, tämä hidasti tutustumista asiakasperheisiin. Etätyöskentelyä käytettiin välineenä tiimipalavereissa ja yhteyden pidossa työyhteisöön. Tämä koettiin epidemian aikaisissa poikkeusoloissa toimivaksi, vaikkei se vastannutkaan täysin kasvokkain tapahtuvaa kohtaamista. Työskentely koettiin aiempaakin itsenäisemmäksi ja ajoittain jopa yksinäiseksi. Työyhteisön ja kollegoiden tukea sekä kohtaamista kaivattiin pandemia-ajan kokoontumisrajoitusten ollessa voimassa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantutija-arviossa todetaan, että korona-ajan jatkuessa perheiden tuen tarpeet ovat kasvaneet (THL 2021). Tämä näkyi myös meidän tuloksissamme, erityisesti koulujen siirtyessä etäopetukseen. Tuen tarpeet tulivat ilmi sekä kotikoulun aikana, että siirryttäessä takaisin lähiopetukseen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksessa todetaan, että tuen saanti opiskeluhuollon palveluista heikkeni (THL 2020). Tutkimustuloksissa haastateltavat toivat selvästi ilmi sen, että sekä työntekijät, että vanhemmat joutuivat tukemaan ja auttamaan lapsia kouluun liittyvissä asioissa. Tässä ilmeni uudenlainen tuen tarve. Perheessä tapahtuvat muutokset vaikuttavat kaikkiin perheenjäseniin ja perheenjäsenessä tapahtuva muutos vaikuttaa koko perheeseen. (Uusimäki 2005, 37–38.)

Tutkimuksemme mukaan tapaamisten järjestämiseen liittyvät haasteet koskivat ennen kaikkea erilaisten harrastus- ja ajanviettopaikkojen kiinnioloja. Siinä missä ennen pandemiaa lähiympäristön hyödyntäminen oli vähäistä, oli nyt suorastaan tarve hyödyntää sitä. Tutkimuksemme perusteella voitaneen todeta tämän näyttäytyneen positiivisessa valossa, asiakasperheiden halutessa vaihtelua välittömään kotiympäristöön. Mahdollisten korvaavien tapaamisten järjestämisen työntekijät kokivat haasteelliseksi kuukausien loppupuolella ajanpuutteen takia.

Vuorovaikutuksen dialogisuus on osa onnistunutta prosessia sosiaalialan työssä, niin asiakkaan ja työntekijän välisessä kuin työntekijöidenkin keskinäisessä työskentelyssä. Jotta dialogia voidaan pitää onnistuneena, on myös perheen kanssa työskentelevien eri tahojen näkemykset otettava huomioon yhteisiä päätöksiä tehtäessä. Perhetyössä dialogisuus tarkoittaa pohjimmiltaan

sitä, että kaikki perheenjäsenet tulevat kuulluksi ja ymmärretyksi. (Vilén & Seppänen & Tapio & Toivainen 2010, 78.)

Siinä missä pandemian aiheuttamat poikkeusolot osin vaikeutti työskentelyä, saattoi se myös edistää tai helpottaa sitä. Rajoitusten ollessa voimassa perheet viettivät paljon aikaa kotona. Tutkimuksen perusteella tästä on nähtävissä niin positiivisia kuin negatiivisia asioita. Rungas kotona vietetty aika saattoi lisätä turhautumista, mutta toisaalta se näyttäytyi perheelle mahdollisuutena opetella viettämään aikaa yhdessä. Perhetyöntekijät tukivat perheitä tässä uudessa, muuttuneessa tilanteessa. Rungas kotona yhdessä vietetty aika näkyi parhaissa tapauksissa perheiden panostuksena ja motivoitumisena työskentelyyn paremmin. Perheen ollessa terveenä, koko perheen tapaamisen järjestämisen nähtiin olevan helpommin toteutettavissa. Tämä lisäsi perheiden perhetyön kautta tapahtuvaa harrastamista, jolloin perheenjäsenten välisten suhteiden tukeminen koettiin helpommaksi.

Teknologian kehitys avaa uusia mahdollisuuksia palveluihin, jotka digitalisoituvat aina etenevässä määrin (Manka & Manka 2016, 14). Haastatteluissa korostui teknologian hyödyntämisen, esimerkiksi Teams-verkkotapaamisten olevan toimiva vaihtoehto paikan päällä pidettävien palaverien sijaan, kokoontumisrajoitusten pitkittyessä työyhteisön yhteisten tapaamisten ja tukirakenteiden puute koettiin kuitenkin työssä jaksamista heikentäväksi. Haastatteluista käy ilmi, että teknologian hyödyntämisellä on työssä jaksamisen kannalta sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia.

Terveystalo jäsentelee, että työterveys parantuu siten, että työ on hyvin johdettua, osaamisesta huolehditaan, palautumismahdollisuuksia ja vaikutusmahdollisuuksia on riittävästi, kohtelu on reilua ja esihenkilöiltä ja työkavereilta saadaan tukea (Terveystalo 2022). Johtajilta saatu tuki eri muodoissa koettiin selvästi arvokkaaksi tueksi, vaikka johtamisessa ohjeistus saikin palautetta puutteista. Muun muassa työntekijöiden saamat lisät e-passi-rahoihin ja lahjakortit tukivat työssä jaksamista kompensoiden työyhteisön kokoontumisten vähenemistä, mutta haastateltavat olisivat silti ottaneet mieluummin tapaamiset kuin materiaaliset kiitokset. Vaikka Sote-organisaatioiden työntekijöille suunnatut Mitä kuuluu? -kysely ja Henkilöstön hyvinvointitutkimus kertoivat alkuvuodesta, että koronatilanne on lisännyt työstressiä ja pelkoa oman terveyden puolesta (Työterveyslaitos 2022), tuloksissamme haastateltavat eivät olleet erityisen huolissaan omasta turvallisuudestaan. Turvallisuusohjeita noudatettiin ja kipeänä jäätin kotiin, jolloin omasta turvallisuudesta stressaamattomuus on näkynyt työskentelyssä rauhoittavana olemuksena myös asiakasperheille.

Tutkimuksen kehitysidea-anti jäi vähäiseksi. Vaikka haastateltavat totesivat perhetyön olevan jatkuvasti kehittyvää ja kehityksen tarpeessa olevaa, mitään yksittäistä merkittävää asiaa tai kehittämisen kohdetta ei haastatteluissa tullut ilmi. Kehitysideoista keskusteltaessa nousi lähinnä esille vain se, että juuri edellä mainittu Teams-etäyhteyden hyödyntäminen tiimipalaverissa on yksi pandemia-ajan tuoma positiivinen muutos.

Tutkimuksemme tulokset ovat samansuuntaisia Lapin yliopiston 2020 ja 2021 sosiaalialan ammatilaisille tekemän kyselytutkimuksen kanssa. Sosiaalialalla pakon edessä pandemian aikana toteutunut etätyön lisääntyminen ei ole yksiselitteinen ilmiö. Työn sisältö sekä tapa olla vuorovaikutuksessa muuttui sosiaalialan kentällä. Kohtaaminen kasvokkain vähentyi merkittävästi. Erityisesti työtovereiden ja yhteistyötahojen kohtaaminen. (Harrikari ym. 2021, 18.)

Sama tutkimus kertoo sosiaalialan asiakastyön vaikeutuneen pandemia-aikana pääosin palveluiden ja yhteistyökumppaneiden vähentäessä tai sulkiessa palveluitaan (Harrikari ym. 2021, 34.) Myös tämä on yhteneväinen tutkimukseemme osallistuneiden kokemuksiin asiakastyön haasteista. Liikunta- ja harrastuspaikkojen sulkeutuessa hyväksi havaittujen tapaamispaikkojen tilalle täytyi keksiä uusia paikkoja tavata asiakasta.

Työn kuormittavuuden osalta tutkimukseemme osallistuneiden Neljän Asteen perhetyöntekijöiden kokemukset poikkeavat Lapin yliopiston 2020 ja 2021 tekemistä kyselyistä kuormituksen ajoittumisen osalta. Lapin yliopiston kyselyn mukaan vuonna 2021 koetun työkuormituksen kasvaneen vuodesta 2020 (Harrikari ym. 2021, 42.). Tutkimukseemme osallistuneet Neljän Asteen perhetyöntekijät sen sijaan kokivat kuormituksen olleen kovinta heti pandemian alussa. Tästä voidaan päätellä Neljän Asteen perhetyöntekijöiden sopeutuneen pandemia-ajan työskentelyyn hyvin. Tartunnalta suojautumisen kokemukset sen sijaan ovat yhteneväiset kummassakin tutkimuksessa. Suurinta huolta kannettiin siitä, että tartuttaisi asiakkaan tai työtoverin (Harrikari ym. 2021, 42.).

Organisaation johtamista koskevat vastaukset ovat pääpiirteissään samat sekä meidän, että Harrikari ym. tekemässä tutkimuksessa. Johtamisesta on annettu pääosin hyvää palautetta, mutta kummassakin tutkimuksessa tuli myös vastakkaisia mielipiteitä. (Harrikari ym. 2021, 54.) Tutkimukseemme osallistuneet työntekijät kokivat pandemia-ajan ohjeistuksen olleen ajoittain epäselvää ja jättäneen ohjeistuksen tulkinnan nimenomaan työntekijän harteille. Esihenkilöltä olisi toivottu täsmällisempiä vastauksia ohjeistukseen liittyvissä kysymyksissä.

7 POHDINTA

Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi perhetyöntekijöiden kokemukset työskentelystään COVID-19-pandemian aikana. Koimme aiheen todella ajankohtaiseksi, ja aiheesta ei ole vielä paljoa tutkimustietoa. Tutkimuksemme tarkoitus oli kuvailla COVID-19-pandemia-ajan kokemuksia työskentelyssä Neljän Asteen perhetyöntekijöiden kokemana. Saimme hyvin vastauksia tutkimuskysymykseemme, ja saatua tietoa voidaan tulevaisuudessa käyttää hyödyksi työn kehittämisessä sekä tutkittaessa COVID-19-pandemian vaikutuksia erityisesti työntekijöihin.

Tutkimustuloksissamme tuli ilmi kokemuksia, joista oltiin hyvin samaa mieltä, mutta myös eroavaisuuksia löytyi. Hyvin samaa mieltä haastateltavat olivat siitä, että etätyöskentely ei sovi työhön lainkaan. Toisaalta etätyöskentely mahdollisti asiakkaiden tapaamisen siinäkin tilanteessa, kun perheenjäsen tai työntekijä on sairaana, joten etätyöskentelyssä oli positiivisiakin puolia. Etätyöskentelyn soveltuvuus eri tilanteisiin on hyvin perhekohtaista, joten mitään selkeää raamia tehdä työtä ei varmastikaan ole, jolloin joustavuus ja luovuus on päässyt kukoistamaan. COVID-19-pandemia on tuonut uusia tuen tarpeita, tuen muotoja, työtapoja ja murheita, mutta työntekijöiden mukautuminen tilanteeseen on varmasti ollut valtavassa roolissa perheiden hyvinvoinnin mahdollistamisessa. Siksi koemme erityisesti esimiehiltä sekä työkavereilta saadun tuen työssä jaksamiseen erittäin arvokkaaksi.

Meille opinnäytetyö oli prosessina aivan uusi, ja opimme paljon tutkimustyöstä, suunnittelusta sekä työskentelystä yhteistyötahon kanssa. Sovimme jo varhaisessa vaiheessa, että teemme opinnäytetyön kolmestaan, koska tulemme hyvin toimeen ja työskentelytapamme on hyvin samanlaista. Hyvä ryhmähenki, aikataulujen yhteensopivuus, yhteiset tavoitteet ja hyvä ohjaus olivat suuressa roolissa opinnäytetyömme onnistumisessa. Olimme hyvin avoimia toisillemme läpi prosessin, ja saimme aikaan kaikkien mielipiteet huomioon ottavan tuotoksen. Avoin keskustelu läpi koko prosessin mahdollisti aineiston tutkimisen useasta näkökulmasta, ja ohjaajien tuomat näkökulmat toivat lisää ajateltavaa ja selvennystä ongelmiimme.

Opinnäytetyön prosessi alkoi suunnitelmasta, jonka koimme haastavaksi osittain sen vuoksi, ettemme olleet ennen tehneet yhtä tarkkaa suunnitelmaa. Myös tietoperustan kerääminen tuotti ongelmia, sillä tutkimastamme aiheesta ei ollut vielä niin paljon aiempaa tutkimusta. Tietoperustan rakentaminen opetti meille lähdekriittisyyttä, sekä arvioimaan sitä, mikä tieto on tutkimuksemme

kannalta oleellista ja mikä ei. Hyvin tehty suunnitelma ja siihen saatu ohjaus olivat oleellisia itse työn toteuttamisen kannalta, ja koko opinnäytetyön prosessi muuttui paljon selkeämmäksi suunnitelmavaiheen jälkeen.

Suunnitelman laatimisen jälkeen lähestyimme yhteistyötahoamme haastateltavien toivossa. Tavoitteemme oli saada kuusi haastateltavaa, ja lopulta saimme neljä, johon olemme tyytyväisiä, mutta määrä toki vaikuttaa tulosten luotettavuuteen ja siirrettävyyteen. Saimme ajat sovittua haastateltavien kanssa helposti aluejohtajan kautta, mutta yksi haastateltavista ei päässyt paikalle, jolloin hänet korvattiin toisella työntekijällä. Kyseinen työntekijä ei täyttänyt kriteereitämme työskentelystä ennen pandemiaa Neljällä Asteella, joka myös vaikuttaa tulosten luotettavuuteen. Päätimme kumminkin sisällyttää hänen haastattelunsa tuloksiin, sillä hän antoi hyviä pointteja ja vastauksia kysymyksiimme. Ryhmähaastattelu oli oikea päätös, sillä se herätti keskustelua haastateltavien välillä. Haastattelut onnistuivat hyvin ja toteutuivat laatimamme haastattelurungon (liite 1), sekä aikataulumme mukaan.

Haastattelujen jälkeen litterointi sekä tulokset jäsenyivät pikkuhiljaa, ja pääsimme toteuttamaan rooliamme tutkijoina. Tutkimuksen edetessä huomasimme asiasta kertyvän paljon tietoa ja saadun materiaalin rajaamisen merkitys kasvoi. Ryhmädynamiikkamme hakee vertaistaan, työnjakomme toimi kuin itsestään. Jokainen pääsi antamaan oman panoksensa työlle joko omalla ajalla tai porukassa etäyhteyksien ja koulun tilojen kautta. Jokainen tutkijaryhmän jäsen oli myös koko prosessin ajan keskenään tasavertainen, ja kaikki saivat äänensä kuuluviin.

Mitä tulee sosionomin ammatillisiin kompetensseihin, on työn aihe asiakastyön osaamisen ydintä. Erityisesti kyky tukea yksiöiden kasvua ja kehitystä sekä perheiden arkea ja perheenjäsenten välisiä suhteita nousi haastatteluissa esille kerta toisensa jälkeen. Pandemia-aika myös edisti erilaisen sähköisten toimintaympäristöjen hyödyntämistä, vaikka aina sitä ei koettu positiivisena asiana. Tutkijaryhmälle itselleen työ asetti haasteen erityisesti tutkimuksellisen kehittämisen ja innovaatio-osaamisen muodossa. Aikaisempi tutkimuskokemus tutkijaryhmällä oli hyvin pientä, mutta ohjauksen ja itseopiskelun myötä lopullinen ajatus työn luonteesta ja laadusta syntyi kuin työn edetessä. (Soamk 2022, hakupäivä 1.9.2022.)

Opinnäytetyötä tehdessä koimme, että vaikka vastaajamäärä jäi suunniteltua pienemmäksi, saimme haastatteluista vastauksen tutkimustehtäväämme. COVID-19-pandemia koettiin perhe-

työssä haasteelliseksi, mutta luovimisella ja tarvittavalla soveltamisella täysin toteutettavissa oleeksi. Tutkimus olisi mukava toteuttaa isommalle määrälle haastateltavia ja useammalla paikkakunnalla, jolloin myös alueellinen vertailua tuloksien välillä oli mahdollista. Suurempi tutkimusmateriaalin määrä laajemmalla otoksella toisi varmasti vahvistusta tutkimuksemme tuloksille. Koemme COVID-19-pandemian vaikutusten seuraamisen tärkeänä, joten samantyyppisen tutkimuksen tekeminen parin vuoden päästä voisi tuoda täysin uusia tuloksia ja näkökulmia aiheesta.

LÄHTEET:

Aaltio, E., Isokuortti, N. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Systemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementit. Kuvaus asiakastason ydinelementeistä, tavoitteista ja toimintamekanismista. Hakupäivä 15.3.2022. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/67292/1/Aaltio%2520Isokuortti%2520Systemisen%2520lastensuojelun%2520toimintamallin%2520ydinelementit.pdf>

Alatalo, M., Lappi, K., Petrelius, P. 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lapsikeskeinen suojeleminen ja perheen toimijuuden tukeminen lastensuojelun perhetyössä ja perhekuntoutuksessa. Hakupäivä 8.4.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134616/URN_ISBN_978-952-302-859-3.pdf?sequence=1

Avosylin 2021. MES® Itsetuntemuksen ja elämäntietämisen ohjelma. Hakupäivä 15.3.2022. <https://avosylin.fi/wp-content/uploads/MES-verkkokoulutus-2021.pdf>

Eskola, J., Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino: Tampere.

Harrikari, K., Romakkaniemi, M., Fiorentino, V., Saraniemi, S., Tiitinen, L., Leppiaho, T. 2021. Sosiaaliala ja koronaviruspandemia. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Rovaniemi. Hakupäivä 19.5.2022.

Hietanen-Peltola, M., Vaara, S., Laitinen, K., Jahnukainen, J. Etäkoulu heikensi avun ja tuen saantia opiskeluhollosta – myös kuraattori- ja psykologipalveluissa. Tutkimuksesta tiiviisti 40/2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. Hakupäivä 26.08.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140833/URN_ISBN_978-952-343-605-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hiilamo, H. 2021. Koronakriisin sosiaalinen velka – miten pandemia vaikuttaa laaja-alaiseen hyvinvointiin? Kalevi Sorsa -säätiö. Hakupäivä 10.5.2022. https://sorsafoundation.fi/wp-content/uploads/2021/10/KSS_Koronakriisin-sosiaalinen-velka_Web.pdf

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Juhila, K. 2021. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tietoarkisto. Hakupäivä 25.2.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>

Jyväskylän yliopisto, humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta 2009. Kokemuksen kuvaaminen. Hakupäivä 20.4.2022. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/ongelmanasettelu/kokemuksen-kuvaaminen>

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M., & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. 2.uudistettu laitos. Helsinki: Edita

Kallinen, T., Kinnunen, T. 2022. Etnografia. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Hakupäivä 11.5 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Hakupäivä 20.4.2022. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Korhonen, S. 2020. Koronakriisi ja päihdekuntoutajat. Päihdehuollon jälkikuntoutus. Helsingin kaupunki. Hakupäivä 21.4.2022, <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/SoTe/Palaute/sosiaalinen-raportointi/paihdehuollon-jalkikuntoutus-koronakysely-2020.pdf>

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. uudistettu laitos. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Lastensuojelun Kuusikko-työryhmä 2021. Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelut ja kustannukset vuonna 2020. Hakupäivä 8.4.2022. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_06_02_Kuusikko_Lastensuojelu_2020.pdf

Manka, M., Manka M. 2016. Työhyvinvointi. Hakupäivä 31.8.2022. [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezp.oamk.fi:2047/teos/GAHBXCTEB#/kohta:TY\(\(d6\)HYVINVOINTI\(\(20\)/piste:b4](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezp.oamk.fi:2047/teos/GAHBXCTEB#/kohta:TY((d6)HYVINVOINTI((20)/piste:b4)

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020. Hakupäivä 21.4.2022.

<https://www.mll.fi/kannanotot-ja-lausunnot/perheiden-hyvinvointi-ja-tuen-tarpeet-koronan-aiheuttamassa-poikkeustilanteessa/>

Neljä Astetta Oy 2022. MES® perhetyössä. Hakupäivä 15.3.2022. <https://4astetta.fi/mes/mes-perhetyossa/>

Neljä Astetta Oy, perhetyön palvelut 2022. Hakupäivä 15.03.2022. <https://4astetta.fi/palvelumme/perhetyon-palvelut/>

Nikunlaakso, R. 2022. Korona on lisännyt sote-työntekijöiden kuormitusta, mutta tilannetta voidaan parantaa. Työterveyslaitos. Haettu 31.08.2022.

<https://www.ttl.fi/ajankohtaista/blogi/korona-lisannyt-sote-tyontekijoiden-kuormitusta-mutta-tilannetta-voidaan-parantaa>

Pietilä-Hella, R. 2006. Perhekeskus – kohtaamisen tila ja paikka. Teoksessa Elämä koettelee, tuki kannattelee (toim. Jari Helminen). Jyväskylä: PS-kustannus

Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Työkirja ammattikorkeakouluun. Hakupäivä 28.4.2022. E-oppi oy, Jokioinen.

Saaranen-Kauppinen A., Puusniekka A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Hakupäivä 16.02.2022. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2_4.html,
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_3.html

Seitamaa-Hakkarainen, P. 2014. Kvalitatiivinen sisällönanalyysi. Hakupäivä 21.4.2022,
<https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/>

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) 2014. Valtakunnallinen lastensuojelun henkilöstöselvitys 2014. Hakupäivä 16.02.2022.

https://www.valvira.fi/documents/14444/22511/Lastensuojelun_henkilostonselvitys.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö 2022. Sosiaali- ja terveydenhuollon Palvelujärjestelmän varautuminen mahdolliseen seuraavaan epidemia-aaltoon. Hakupäivä 30.08.2022.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164105/STM_2022_11_rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto 2022. Hakupäivä 21.4.2022.

<https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi>

Suomen sosiaali- ja terveys ry 2020. Sosiaalibarometri 2020. Tulokset ja johtopäätökset. Hakupäivä 16.2.2020. <https://www.soste.fi/sosiaalibarometri/sosiaalibarometri-2020-vanha/sosiaalibarometri-2020-johtopaatokset-ja-pohdinta/>

Suviaro-Laukka, K. 2004. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Teoksessa Kehittyvä perhetyö (toim. Anna-Maija Puroila). Oulu: Oulun kaupungin painatuskeskus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022. Lapset, nuoret ja perheet. Perhetyö. Hakupäivä 16.2.2022.

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022. Lastensuojelun käsikirja. Hakupäivä, 16.02.2022.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/laki-oikeuskaytanto>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021. COVID-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen. Raportti 03/2021. Hakupäivä 10.5.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142536/THL_Rap3_2021-Covid-seuranta%20kev%20a4t%202021_f_web.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Terveystalo 2022. Työhyvinvointi lisää motivaatiota ja tuottavuutta. Hakupäivä 31.08.2022.

<https://www.terveystalo.com/fi/tyoterveys/ajankohtaista/tietopaketit/tyohyvinvointi/#Mist%c3%a4%20ty%c3%b6hyvinvointi%20rakentuu?>

Törrönen, S., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P., Veistilä, M. 2016.

Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus

Uusimäki, M. 2005. Perhetyötäkö kaikki? Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. 2010. Kohtaamisia lapsiperheessä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Oy Nord Print Ab.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. Jyväskylä PS-kustannus.

LIITE 1. Haastattelurunko

Esittelemme aluksi itsemme sekä opinnäytetyömme aiheen. Tutkimuksen tarkoitus on kuvailla COVID-19-pandemia-ajan kokemuksia Neljän Asteen perhetyöntekijöiden kokemana. Tutkimuksen tavoitteena on perhetyöntekijöiden kokemusten kerääminen COVID-19-pandemia-ajan asiakastyöstä yhteistyökumppanin hyödynnettäväksi. Kerromme haastatteluun varatusta ajasta, joka on noin 90 minuuttia, sekä haastattelun nauhoituksesta. Koska haastattelu nauhoitetaan, kehotamme haastateltavia vastaamaan yksi kerrallaan. Kerromme haastateltaville, että tulemme keräämään ja käyttämään haastattelua vastaajien anonymiteetin säilyttäen.

1. Asiakastyön prosessi COVID-19-pandemian aikana.

- Millaisena olet kokenut työn asiakasprosessin aloitusvaiheessa?
 - Uuden asiakassuhteen aloittaminen, vuorovaikutus asiakassuhteen alussa ja suhteen kehittyminen.
 - Tapaamisten järjestäminen.
 - Tavoitteiden asettaminen

- Millaisena olet kokenut työn asiakasprosessin toteutusvaiheessa?
 - Tapaamisten järjestäminen ja toteutuminen, peruuntuneet tapaamiset ja korvaavat tapaamiset. Onko suunnitelman mukaisia tapaamisia jäänyt toteutumatta.
 - Tartunnalta suojautuminen ja oma turvallisuuden tunne.
 - Asiakassuunnitelman mukaiset tavoitteet ja niiden saavuttaminen.

- Millaisena olet kokenut työn asiakasprosessin päätös vaiheessa?
 - Saavutettiin asiakassuunnitelman mukaiset tavoitteet, vaikeuttiko korona-aika tavoitteiden saavuttamista.
 - Työn kesto, pidensikö pandemia-aika työn kesto ajallisesti. Onko prosessin aikana jouduttu pitämään taukoa työskentelyssä koronasta johtuvista syistä

2. Työmenetelmät ja kehitysideoita.

- Onko COVID-19-pandemian aikana tullut ilmi työmenetelmiä, jotka ovat koettu hyväksi tai huonoiksi?
 - Oletko joutunut muokkaamaan käyttämiäsi työtapoja koronasta johtuvista syistä, miten/miksi?
- Onko COVID-19-pandemian aikana tullut ilmi kehitysideoita?
 - omia tai työnantajan toimesta, onko aktiivisesti pyritty kehittämään/muokkaamaan työskentelyä korona-aikaan sopivaksi

LIITE 2. Teemahaastattelun runkotaulukko

Pääteemat	Alateemat	Alateemojen alateemat	Esimerkkikysymykset
Työntekijöiden kokemukset perhetyöstä COVID-19-pandemian aikana	Asiakastyön prosessi	Aloitusvaihe	Millaisena olet kokenut uuden asiakassuhteen aloituksen? Millaisena olet kokenut tapaamisten järjestämisen?
		Toteutusvaihe	Kuinka hyvin suunnitelman mukaiset tapaamiset on saatu toteutettua? Miten olet huolehtinut asiakaskohtaamisissa tartunnalta suojautumisesta?
		Lopetusvaihe	Vaikeuttiko korona asetettujen tavoitteiden saavuttamista? Pidensikö pandemia työn kestoa ajallisesti?
Työntekijöiden ideat työn kehittämiseen COVID-19-pandemian kokemusten pohjalta	Työmenetelmät ja kehittämissideat	Hyvät ja huonot työmenetelmät	Millaisia hyväksi tai huonoksi todettuja työmenetelmiä korona-aikana on mahdollisesti tullut ilmi? Miten olet mahdollisesti joutunut muokkaamaan työtapojasi pandemian aikana?
		Kehitysideoita	Millaisia mahdollisia kehitysideoita korona-aikana on tullut ilmi työn toteutukseen työntekijän tai työnantajan osalta?